

**СХІДНОЄВРОПЕЙСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ**

КАФЕДРА КУЛЬТУРОЛОГІЇ

СИЛАБУС

Культура і творчість в контексті психоаналізу

Ступінь вищої освіти:	перший (бакалаврський)
Галузь знань:	03 Гуманітарні науки
Спеціальність:	034 Культурологія
Освітньо-професійна програма:	Культурологія
Освітня кваліфікація:	Бакалавр культурології
Професійна кваліфікація:	Фахівець з аналітики культури та креативних індустрій

ЗАТВЕРДЖЕНО

Протокол

засідання кафедри культурології

№ 1 від «3» вересня 2020 р.

ЛУЦЬК – 2020

I. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна / заочна форма навчання	Галузь знань: 03 Гуманітарні науки Спеціальність: 034 Культурологія Освітня програма: Культурологія Освітній рівень: Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин / кредитів 180/6		Рік навчання – 4 курс
		Семестр - 8 семестр
ІНДЗ: є		Лекції – 30 год.
		Практичні (семінарські) – 30 год.
		Самостійна робота – 110 год.
	Консультації – 10 год.	
	Форма контролю: залік	
Мова навчання		Українська

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові: **Бондарук Сергій Олексійович**

Науковий ступінь: **кандидат філософських наук**

Вчене звання: **доцент**

Посада: **доцент кафедри культурології**

Контактна інформація: моб. тел. 0501011453, 068 8997343,

ел. адреса: sbondaruk1@gmail.com

Дні занять: лютий-червень 2021

З розкладом можна ознайомитись на офіційному сайті СНУ ім.Лесі Українки, зокрема за посиланням

<https://vnu.edu.ua/uk/faculties-and-institutions/fakultet-kulturi-i-mistectv>

III. Опис дисципліни

1. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Програма навчальної дисципліни “Культура і творчість в контексті психоаналізу” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів спеціальності “Культурологія”. Предметом вивчення навчальної дисципліни є творчість та культура в контексті психоаналітичних вчень, започаткованих З.Фройдом та його послідовниками. В запропонованому курсі психоаналіз розглядається в історичному становленні з акцентом на ті концепції та ідеї, які спрямовані на виявлення глибинних психічних мотивів творчості і культуротворення в цілому. Перший змістовний модуль курсу присвячений розгляду витоків та основних положень психоаналізу З.Фрейда та К.-Г.Юнга, їх ідей щодо впливу несвідомих психічних процесів на творчість та культуру людства. В другому змістовному модулі висвітлюються соціокультурні імплікації ідей послідовників психоаналізу, в тому числі, неофрейдистів, та їх погляди на становлення особистості в культурі.

2. Пререквізити

Вивчення курсу передбачає використання знань, набутих із таких навчальних дисциплін як «Історія і теорія культури», «Сучасна культура», «Сучасна зарубіжна культурологія», «Філософія», «Комунікативна культура» тощо.

3. Мета і завдання навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни “Культура і творчість в контексті психоаналізу” є вивчення питань творчого процесу, особливостей поведінки, шляхів самореалізації особи і мас у соціокультурному контексті через призму психоаналітичного вчення в контексті розробки психологічних теорій особистості, творчості, культури, дослідження взаємозв'язку духовного життя людини, її внутрішнього світу з відповідним соціокультурним середовищем. Основними завданнями вивчення дисципліни “Культура і творчість в контексті психоаналізу” є формування навичок виявлення внутрішньо-психологічних мотивів і витоків людської поведінки і творчості в конкретних життєвих ситуаціях та на прикладі аналізу творів мистецтва; цілісне бачення культури як складного, універсального, багаторівневого феномену, в основі якого лежать психологічні мотиви; осмислення ролі психічного в контексті розвитку культури.

4. Результати навчання (компетентності).

Впродовж вивчення навчальної дисципліни у студентів формуються наступні професійні загальні компетенції (ЗК).

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 7. Здатність працювати автономно.

ЗК 12. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Фахові компетенції (ФК)

ФК 2. Здатність визначати ступінь цінності та унікальності об'єктів культури у українському та міжнародному контекстах.

ФК 3. Здатність критично аналізувати культурні явища та процеси з використанням загальнонаукових та спеціальних наукових методів;

ФК 4. Здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо).

ФК 5. Здатність використовувати різноманітні джерела інформації та методологічний апарат культурології для виявлення, аналізу культурних потреб суспільства.

ФК 8. Здатність створювати аналітичні звіти, розробляти рекомендації та генерувати проекти (культурно-мистецькі, художні та дозвіллеві) щодо об'єктів професійної діяльності, використовуючи актуальну нормативну основу.

ФК 9. Здатність оцінювати матеріальну та духовну цінність об'єкта культурної спадщини різних історичних періодів та географічних ареалів.

А також досягаються визначені Освітньою програмою **програмні результати навчання (ПРН):**

ПРН 2. Аналізувати, коментувати, узагальнювати наукові та аналітичні тексти культурологічного характеру.

ПРН 4. Знати та розуміти теоретичні підходи до визначення культури, її проявів та форм існування.

ПРН 8. Інтерпретувати культурні джерела (речові, друковані, візуальні, художні) з використанням спеціальної літератури та визначених методик, аргументовано викладати умовиводи щодо їх змісту.

У контексті формування вищезазначених професійних компетентностей, студенти будуть обізнані у таких питаннях:

- Знати: основні передумови та генезу психоаналітичної традиції;
- зміст основних ідей та концепцій представників психоаналізу;
- розуміти: психологічні витoki і мотиви творчого процесу в контексті психоаналізу;
- особливості впливу психодинаміки особистості на її соціалізацію;
- чинники і механізми прояву психічного в соціокультурній сфері;
- роль психічних факторів у розвитку міфології, релігії, мистецтва та моралі;
- виявляти психологічні мотиви та символи при аналізі художніх творів;
- володіти навичками психологічного та культурологічного аналізу артефактів.

5. Структура навчальної дисципліни.

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин					
		у тому числі					
		Лекц.	Практ. (Семін).	Лаб.	Конс	Сам. роб.	*Форма контролю / Бали
1	2	3	4	5	6	7	8
Змістовий модуль 1. Культура в контексті психоаналітичної теорії несвідомого							
Тема 1. Передумови виникнення психоаналізу	15	2	2		1	10	РМГ/2
Тема 2. Основні положення вчення З.Фрейда про несвідоме	23	4	4		1	14	РМГ/4
Тема 3. Суспільство і проблеми культури в концепції З.Фрейда	23	4	4		1	14	РМГ/4
Тема 4. Психологія творчості та філософія мистецтва К.Г.Юнга	24	4	4		2	14	РМГ/4
Модульна контрольна робота							МКР/30
Разом за змістовим модулем 1	85	14	14		5	52	44
Змістовий модуль 2. Соціокультурні ідеї фрейдизму та неофрейдизму							
Тема 5. Соціокультурні аспекти індивідуальної психології А.Адлера та «сексуально-економічного методу» В.Райха.	23	4	4		1	14	РМГ /4
Тема 6 Проблема відчуження та її соціоморальні аспекти у вченні	23	4	4		1	14	ДС/4

К.Хорні.						
Тема 7. Гуманістичний психоаналіз Е.Фромма: проблематика людської духовності та свободи. Роль несвідомого в культурі.	26	4	4		2	16 ДС /4
Тема 8. Соціокультурні імплікації сучасних психоаналітичних учень	23	4	4		1	14 РМГ/4
Модульна контрольна робота						МКР/30
Разом за змістовим модулем 2	95	16	16		5	58 46
Індивідуальне завдання						ІНДЗ/10
Усього годин	180	30	30		10	110 100

*Форма контролю: ДС – дискусія, ІНДЗ – індивідуальне завдання, РМГ – робота в малих групах, МКР– модульна контрольна робота, Р – реферат, або ж аналітичне есе.

6. Завдання для самостійного опрацювання.

№ з/п	Тема	Кількість годин
1	Вплив психічного досвіду на становлення та соціалізацію індивіда на прикладі особистості З.Фрейда	10
2	Фройдівська символіка сновидінь та її вияви у мистецтві	14
3	Репресивний характер культури як стимул до творчості	14
4	Міфологія, релігія та художня творчість через призму теорії архетипів К.-Г.Юнга	14
5	Соціокультурні ідеї А.Адлера і В.Райха в контексті суспільних рухів ХХ-го ст.	14
6	Базальна тривога і проблеми соціокультурної самореалізації особи в концепції К.Хорні	14
7	Проблеми свободи і культури в гуманістичному психоаналізі Е.Фромма	16
8	Сучасні тенденції у психоаналізі та проблеми культури	14
	Разом	110

Самостійна робота студентів з курсу «Сучасна зарубіжна культурологія» включає опрацювання теоретичних основ лекційного матеріалу, підготовку до виступів на семінарах, а також вивчення тем або питань, що не розглядаються в курсі лекцій, конспектування основних теоретичних джерел з кожного змістовного модуля. Нижче наводиться орієнтовна тематика завдань для самостійної роботи студентів.

6.2 ВИДИ (ФОРМИ) ІНДИВІДУАЛЬНИХ НАУКОВО-ДОСЛІДНИХ ЗАВДАНЬ (ІНДЗ)

Програмою курсу передбачається обов'язкове індивідуальне науково-дослідне завдання, яке виконується на основі засвоєння певного змістовного модулю або змісту навчального курсу в цілому. Основна мета такого завдання полягає у систематизації, закріпленні, поглибленні теоретичних знань із курсу та застосування їх при вирішенні конкретних дослідницьких задач. Автор має продемонструвати рівень своєї фахової кваліфікації.

ліфікації, ерудиції, а також володіння методикою та методологією культурологічного дослідження. Виконання завдання покликані сприяти підвищенню рівня інтелектуальної та дослідницької культури, більш глибокому осмисленню найістотніших проблем розвитку сучасної зарубіжної культурології, засвоєнню необхідних форм та методів науково-практичної діяльності, розвитку творчого мислення.

Завдання пропонуються у формі написання творчої роботи (есе), яка має вирізнятися, з одного боку, концептуальним характером, а з іншого, – оригінальним авторським підходом до теми. Насамперед, на високу оцінку може претендувати робота, яка містить власний погляд на розглядувану проблему, відзначається логічністю і переконливістю аргументації, знанням першоджерел, зв'язком із сучасними культурними реаліями.

Робота повинна містити план, обґрунтування вибору теми, концептуальні висновки і список використаної літератури. Орієнтовний обсяг такої роботи – 10 - 15 сторінок.

Орієнтовна тематика ІНДЗ

1. Особливості фрейдівської концепції художньої творчості. Мотиви творчості.
2. Мистецтво як процес сублимації за Фрейдом.
3. Фрейдівська концепція культури.
4. Вчення Фрейда про суспільство і морально-етична проблематика.
5. Фрейдівська концепція походження міфології.
6. Релігієзнавча концепція Фрейда.
7. Загальна характеристика аналітичної психології К.-Г.Юнга.
8. Порівняльний аналіз концепцій свідомості та несвідомого З.Фрейда і К.-Г.Юнга.
9. Застосування теорії архетипів Юнга до художньої творчості.
10. Антропологічна і соціальна проблематика К.-Г.Юнга.
11. Соціокультурні детермінанти “вільного психоаналізу” А.Адлера.
12. А.Адлер про причини і кінцеву мету соціального і духовного розвитку.
13. Індивідуальне і соціальне в психоаналітичній концепції В.Райха.
14. Теорія “сексуальної революції” В.Райха та проблема молодіжних контркультурних рухів.
15. К.Хорні про соціокультурну детермінованість несвідомого.
16. Творчість як самореалізація за К. Хорні.
17. Е.Фромм про соціальні детермінанти становлення особи та суперечливість людського існування.
18. Вчення Е.Фромма про принципи організації суспільства, типи свідомості й характеру.
19. Структура, функції і типи особи та їх реалізація на соціальному рівні за К.Хорні.
20. Концепція природи людини у гуманістичному психоаналізі Е.Фромма.
21. Типологія людських потреб та особливості їх задоволення за Фроммом.
22. Е.Фромм про соціальний характер. Проблема відчуження.
23. Ідеї фрейдомарксизму в творчості Г. Маркузе.
24. Постфрейдистські ідеї в концепції М.Гайдегера.
25. Соціокультурні ідеї в ученні К.Ясперса.
26. Особистісні мотиви творчості у мікропсихоаналізі С. Фанті.
27. Мотивація поведінки і творчості у трансперсональному психоаналізі Е. Бьорна.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо студента. Відвідування занять студентами є обов'язковими, допускаються пропуски занять з поважних причин (хвороба студента, сімейні обставини тощо).

Теми пропущених занять повинні бути відпрацьовані студентом самостійно і здані викладачу у вигляді індивідуальних завдань. Якщо студент має вагомні причини, які не дозволяють йому систематично відвідувати заняття, він може перейти на вільний графік з дозволу декана факультету.

Політика щодо академічної доброчесності. Підготовані студентом індивідуальні завдання (*проблемні завдання, реферати, творчі роботи, есе*) мають продемонструвати поглиблене вивчення джерел, змістовність і глибину розкриття теми, творчий підхід і самостійність мислення, оригінальність висновків. За потреби студент може отримати консультацію у викладача у позааудиторний час. Студенти мають дотримуватись етичних норм академічної доброчесності та не допускати обману й академічного плагіату. Під академічним плагіатом розуміється оприлюднення (частково або повністю) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного дослідження та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без відповідного посилання (цитування). подання робіт, які є не вашими особистими розробками, копіювання чужих ідей без відповідного цитування.

Політика щодо дедлайнів (крайній термін) та перескладання. Диференційований залік проводиться в терміни, визначені деканатом у 1-му семестрі. Студентам, що не з'явилися на диференційований залік з поважних причин дозволяється перескладання в інший термін, встановлений деканатом. Третя й остання спроба складання заліку відбувається за присутності комісії з трьох викладачів, яких визначає деканат, включаючи викладача, який викладав дисципліну.

Методи та засоби діагностики успішності навчання

Поточний контроль, завданням якого є перевірка студентами вивченого матеріалу, визначення ступеня його засвоєння, вироблення навчальних та дослідницьких навичок, формування вміння самостійної роботи з філософськими текстами та спроможності їх осмислення і інтерпретації; а також вироблення навичок письмової та усної самопрезентації.

Поточний контроль здійснюється за такими напрямками:

- ✓ контроль за систематичністю та активністю роботи на семінарських заняттях (усне та письмове опитування);
- ✓ контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять (індивідуальні співбесіди);
- ✓ контроль за рівнем засвоєння та творчого опрацювання у вигляді контрольних завдань;
- ✓ контроль за виконанням індивідуального навчально-дослідного завдання для самостійного опрацювання поза рамками аудиторних занять.

Модульний контроль здійснюється у формі написання контрольних робіт. На модульну контрольну роботу виносяться питання, розглянуті під час вивчення змістового модуля на лекціях, семінарах і самостійно.

V. Підсумковий контроль

Розподіл балів, які отримують студенти

Поточний контроль (мах = 40 балів)								Модульний контроль (мах = 60 балів)		Загальна кількість балів
Модуль 1				Модуль 2				Модуль 3		
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2				ІНДЗ	МКР 1	МКР 2
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	10	30	30
2	4	4	4	4	4	4	4			

**Максимальна кількість балів,
яку може отримати студент за види навчальних робіт:**

Семінарські заняття – (за роботу на одному занятті – 2 бали; у тому числі – відповідь на питання – 1-1,5 бали, доповнення – 0,5 бала) – 30 балів;

індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 балів;

модульна контрольна робота №1 – 30 балів;

модульна контрольна робота №2 – 30 балів.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання – 10 балів

Критерії оцінювання:

Семінарських занять:

- змістовність, глибина висвітлення проблеми;
- логічна послідовність викладу матеріалу;
- підкріплення викладу конкретними прикладами;
- власна точка зору на проблему;
- засвоєння категоріального апарату;
- опрацювання джерел з теми заняття;
- вміння зробити висновки, узагальнення;
- активна участь в обговоренні та дискусіях.

Самостійної та індивідуальної роботи (проблемні завдання, реферати, творчі роботи, індивідуальні науково-дослідні завдання):

- поглиблене вивчення джерел,
- опрацювання категоріального апарату;
- актуальність та складність обраної проблеми;
- змістовність, глибина розкриття теми;
- опрацювання літератури: кількісні і якісні параметри;
- творчий підхід, самостійність мислення.

Повне й глибоке змістовне розкриття питань по темі оцінюється 2 балами; достатній рівень розкриття – 1,5 балами; часткове розкриття питання у відповіді, або ґрунтовне доповнення – 1 балом; поверхневе й неповне розкриття питання у відповіді, або звичайне, але суттєве доповнення – 0,5 бала; якщо зміст теми зовсім не розкрито у відповіді, або доповненні – 0 балів.

Формою підсумкового семестрового контролю є залік, у випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може добрати бали, виконавши певний вид індивідуальних завдань (наприклад, перездати якусь тему, написавши підсумковий реферат, есе тощо). На залік виносяться основні питання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 – 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 – 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

VII. Рекомендована література

1. Абрамович С.Т. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Кондор, 2005.- 352 с.
2. Александер А., Селесник Ш. Человек и его душа: Познание и врачевание от древности и до наших дней. – М., 1995.
3. Баканурський А.Г. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: ВД «Професіонал», 2004.- 208 с.
4. Берн Э. Игры, в которые играют люди: Пер. с англ. — М., 1988.
5. Бондарук С., Глум С. Проблема людини на різних етапах розвитку філософії // Збірник тез доповідей III наукової конференції «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір» – Луцьк: ВІЕМ, 2015. – 116 с. – С.48-50
6. Бондарук С., Глум С. Місце і роль релігії в системі духовної культури // ІУ Наукова студентська конференція «Інтеграція молоді в єдиний науково-культурний простір», м. Луцьк, ВІЕМ, 23 червня 2016. – с.41-43
7. Бондарук С., Микало Д. Способи впливу на людей під час спілкування // Збірник тез доповідей V наукової конференції «Інтеграція молоді Європи в єдиний науково-культурний простір» – Луцьк: ВІЕМ, 2016. – 60 с. – С.42-44.
8. Гончарук Т.В. Культурологія: Навчальн посібник.- Тернопіль, 2004.
9. Діанова В.М. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. – ел. ресурс: https://stud.com.ua/11864/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
10. Джемс У. Психологія. – М., 1991.
11. Зарубежная эстетика и теория литературы XIX–XX в.–М., 1967.
12. Іконнікова С.Н. Історія культурології. – Пер. з рос. – 2018. - ел. ресурс: https://stud.com.ua/117950/kulturologiya/istoriya_kulturologiyi
13. Корженівський А.С., Смолінський В.І. Культурологія: Навчальн посібник - Кам'янець-Подільський, 2001.

14. Кормич Л.І., Богоцький В.В. Культурологія: Підручник для ВНЗ.- Х., 2002.
15. Кравець М.С. Культурологія: підручник.- Львів: Новий світ – 2000, - 2008.
16. Культурологія: теорія та історія культури. Навч. посіб. / За ред. І.І. Тюрменко.- К., 2005.
17. Левчук Л.Т. Психоданаліз и художественное творчество.–К., 1980.
18. Левчук Л.Т. Психоданаліз: от бессознательного к "усталости от сознания".–К.,1989.
19. Лейбин В. Фрейд, психоданаліз и современная западная философия.– М.,1990.
20. Маркузе Г. Одномерный человек. М., 1994.
21. Маркузе Г. Структура інстинктів і суспільство. К., 2010.
22. Маркузе Г. Эрос и цивилизация. М.,1995.
23. Мельвиль Ю.К. Пути буржуазной философии XX века.–М.,1983.
24. Основи філософії культури: Словник /Н.Г.Джинчарадзе та ін.. – К., 2005.
25. Павленко О.П. Культурологія. Посібник. – К., 2006.
26. Петрусенко В.Л., Савельев В.П., Повторева С.М. Культурологія: Навч. посібник.- Львів: «Магнолія 2006», 2007.
27. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навч. посібник.- Київ: Центр навчальної літератури, 2005.
28. Проблема человека в западной философии. – М., 1988.
29. Руткевич А.М. От Фрейда к Хайдеггеру.–М.,1985.
30. Самосознание европейской культуры XX в.–М.,1991.
31. Современная западная социология :Словарь. –М., 1990.
32. Современная западная философия: Словарь .–М. ,1991.
33. Сумерки богов. – М.,1989.
34. Термінологічний словник з культурології.- К.: МАУП, 2004.
35. Тюрменко І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: ЦУЛ, 2005.- 368 с.
36. Фанти С. Микрорпсиходаналіз. М.,1997.
37. Федорова І.І. Культурологія: Навчальний посібник.- К.: Політехніка, 2005.- 160 с.
38. Философский словарь. – М. ,1991.
39. Франкл В. Человек в поисках смысла. –М., 1990.
40. Фрейд З. Психология бессознательного.–М.,1989.
41. Фромм Э. Душа человека.М., 1992//
42. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: Підручник. - К.: Україна, 2002.
43. Юнг К.-Г. О современных мифах / К.-Г. Юнг. – М., 2004. – 204 с.
44. Юнг К.Г.Архетип и символ. – М.,1986.
45. Юнг К.Г.Феномен духа в искусстве и науке // Собр.соч.–Т.15.–М. ,1992.